

треба: **наступного дня**), на протязі року (а треба: **протягом року**), на цих днях (а треба: **цими днями**), приїхав на автомобілі (а треба: **автомобілем**), говорити на кількох мовах (а треба: **кількома мовами**), говорити на українській мові (а треба: **українською** чи **по-українськи**), переклад на французьку мову (а треба: **французькою мовою**), на очах у всіх (а треба: **перед очима**), дякуємо на доброму слові (а треба: **спасибі за добре слово**).

Отже, прийменники мають здатність поєднуватися відповідно до встановлених в українській літературній мові закономірностей. Ототожнення прийменникових конструкцій чужоземних мов із українською може сигналізувати тільки про спотворене мовлення, назва якому суржик. Щоб уникнути недоцільного збіднення рідної мови, треба обов'язково дотримуватись її правил, тоді, вибираючи із цілої низки можливих прийменників, мовець безперешкодно обере найбільш доречний. Яскравим прикладом таких нормативних конструкцій є фразеологізми: *все по цимбалах, не по зубах, ходити по лезу ножа, по гарячих слідах, по самі віця, вдарити по струні, за царя Гороха*. На жаль, але і в

межах стійких словосполучень фіксуємо кальковані форми (*по дурості* (а треба: **з дурного розуму**), *йти на ніч глядя* (а треба: **йти проти ночі**), *пускати по вітру* (а треба: **пускати на вітер**)), які можуть стати цікавим і актуальним матеріалом для окремої розвідки.

References

- [1] Головащук С.І. Російсько-український словник сталих словосполучень. – К.: Наукова думка, 2001. – 640 с.
- [2] Караванський С. Пошук українського слова, або Боротьба за національне “Я”. – К.: Академія, 2001. – С. 39 – 45.
- [3] Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2007. – 823 с.
- [4] Українська ділова і фахова мова: Практичний посібник на щодень / За ред. М. Гінзбурга. – Київ: Фірма “Інкос”, 2007. – С. 24–82.
- [5] Універсальний довідник з ділових паперів та ділової етики. – К.: Довіра, 2003. – 623 с.

Аналіз лексико-стилістичних засобів вираження образу кохання в текстах пісень британської групи “Beatles”

Вікторія Гонгало

Національний університет “Острозька академія”, УКРАЇНА, Рівненська обл., м.Острогож, вул. Семінарська,2, E-mail: v_g27@mail.ru

The article deals with lexical and stylistic devices of designation of love image in lyrics of British band “Beatles”. Having analyzed 27 songs we came to the conclusion that lyrics of this band are rich in different linguistic devices such as figures of combination and substitution, repetitions, contractions and idioms, which were classified and described. It was also proved that all these devices are indispensable while expressing feelings, emotions and mood in songs, thus emotiveness of a song greatly depends on their usage.

Ключові слова – lexical stylistic devices, hyperbole, meiosis, metaphor, epithet, synonym, antithesis, climax, repetition, contraction, idiom.

Мова піснених текстів привертала й продовжує привертати увагу мовознавців в аспектах виявлення основних семантико-синтаксичних, структурних і семантичних та морфолого-синтаксичних властивостей лексичних і фразеологічних одиниць. В. Домбровський стверджував: “Найпростішою і найбільш первісною формою поетичного виразу почуття і настрою є пісня; є то короткий віршовий твір, зложений часто в правильні строфи, що виражає одне почуття, одне враження або один пережитий настрій без огляду на особу, яка його пережила” [0,299].

Пісенний текст має ряд характеристик, що відрізняють його від прозового: рима, ритм, процес «орозмовлення», естетична функціональна спря-

мованість. Та невід'ємною ознакою пісенного тексту є образність мовлення. Образність виявляється у передачі загального поняття через словесний образ, що є емоційним сприйняттям дійсності. Цій меті і служать лексико-стилістичні засоби. Вони вживаються автором для логічного виділення та впорядкування тексту, для інтенсифікації висловлювання, для вираження емотивності мовлення.

Проаналізувавши тексти пісень групи, які нами досліджуються, слід зазначити, що нами було виявлено фігури заміщення, фігури комбінації та деякі інші засоби увиразнення. Серед фігур заміщення ми виділили гіперболу, мейозис та метафору.

Гіпербола може бути виражена усіма значущими частинами мови. Вона є засобом, який посилює здатність читача давати логічну оцінку виразу. Це досягається пробудженням дихотомії думки [0,177]. Наприклад:

And she promises the earth to me and I believe her after all this time I don't know why (Beatles, “Girl”). У даному випадку гіпербола виражена іменником *the earth* - дівчина обіцяє ліричному герою весь світ, хоча під цим розуміється все те матеріальне і духовне, що вона в змозі йому віддати.

Протилежним до гіперболи є **мейозис**, який підкреслює неважливість таких ознак об'єкта як розмір, форма, відстань [0,47]. Наприклад:

There must be some word today from my girlfriend so far away (Beatles, "Please Mister Postman"). У значенні листа вжите словосполучення *some word*.

Широко використовуються у пісенних текстах **метафори**, які дають можливість зрозуміти абстрактні сутності через досвід фізичного існування людини, задаючи тим самим спосіб та характер нашого бачення оточуючого світу та внутрішнього світу ліричного героя. Згідно з прагматичним впливом, який вони створюють на адресата, наявні у текстах пісень метафори можна поділити на **стерті** метафори (зафіксовані у словниках) та **оригінальні** (індивідуально-авторські) метафори, які створені уявою мовця [0,54]. Стерта метафора набула певної сталості. Наприклад, у наступному реченні:

If I fell in love with you would you promise to be true? (Beatles, "If I Fell") вираз *to fall in love* - стала метафорична фраза, і при перекладі має одне значення – закохатись. Її не можна перекласти по-іншому, тому що ця метафора є стертою. Оригінальні (індивідуально-авторські) метафори "виходять" із конкретного тексту і завжди пов'язані з ним, оскільки конотативні ознаки фокусуються лише в рамках даного лексичного набору. Наступні оригінальні метафори звучать експресивно і непередбачувано: *she's got the devil in her heart* (Beatles, "Devil In Her Heart"); *these chains of love got a hold on me* (Beatles, "Chains"); *there's always rain in my heart* (Beatles, "Please Please Me"); *love was such an easy game to play* (Beatles, "Yesterday").

Наявні у текстах пісень метафори ми також розглядали згідно відомої класифікації цих стилістичних засобів за ступенем їхнього стилістичного потенціалу на номінативні, когнітивні та образні. До номінативних, тобто таких, що не несуть стилістичної інформації, ми можемо віднести метафори *chains of love, the foot of the hill*. Метафори у наступних виразах є образними, оскільки вони індивідуальні та рідкісні: *love was such an easy game to play* (Beatles, "Yesterday"); *she's an angel sent to me* (Beatles, "Devil In Her Heart"). Когнітивні метафори утворюються, коли об'єкт отримує ознаку, яка притаманна іншому об'єкту. Наприклад: *but her eyes they tantalize* (Beatles, "Devil In Her Heart"); *there's a shadow hanging over me* (Beatles, "Yesterday"); *yours was the kiss that awoke my heart* (Beatles, "A Taste Of Honey"). Будучи джерелом лексичної полісемії, дані метафори не мають великої стилістичної цінності.

У текстах "Beatles" метафора найчастіше виконує експресивну, "підживлюючу" функцію, збагачуючи мовну скарбницю і тим самим надаючи їй цікавості: *Well, I talk about boys now, what a bundle of joy!* (Beatles, "Boys"). Цей тип метафори надає виразу *a bundle of joy* оцінного значення, яке визначає хлопців як веселунів, що здатні будь-кому підняти настрій. У наступному прикладі: *Suddenly, I'm not half the man I used to be, there's a shadow hanging over me* (Beatles, "Yesterday") метафора виражає певний внутрішній та емоційний стан людини, у даному випадку почуття пригніченості та вини у скоєному.

Метафора має свої різновиди, які створюють нові образи та надають висловлюванню виразності - епітет, антономазія та персоніфікація. В "Теорії словесності" О. Шалигіна епітет визначається так: "Епітетом називається слово або декілька слів, які додаються до звичайної назви предмета, щоб посилити його виразність підкреслити в предметі одну з його ознак – саме ту, яку в даному випадку важливо висунути на передній план" [0,208]. Наприклад: *sweet lips; rocking pneumonia; soft words; sweet fragrant meadows; thrilling lips*.

Іншим видом метафори, який ми знаходимо у текстах пісень групи "Beatles" є персоніфікація, що є поширеним явищем у літературі. Наприклад:

Then there was music and wonderful roses

They tell me in sweet fragrant meadows of dawn and you

There was *love* all around

But I never heard it singing (Beatles, "Till There Was You")

Як бачимо, у даному випадку троянди наділені властивістю розмовляти, а кохання – співати.

Аналізуючи тексти пісень, нам довелося зіткнутись із деякими фігурами комбінації, які надають текстам більшої виразності і образності. Зокрема, у досліджуваних піснях нам відомі випадки порівняння, які представлені за допомогою наступних структурних варіантів:

- сполучники *as* або *like*, наприклад:

It's been a hard day's night,

And I been working like a dog (Beatles, "A Hard Day's Night")

- підрядне означальне речення (сполучники *as, as if, as though*):

Yesterday, all my troubles seemed so far away,

Now it looks as though they are here to stay (Beatles, "Yesterday")

- прикметники вищого ступеня порівняння:

A taste of honey...tasting much sweeter than wine (Beatles, "A Taste Of Honey")

Подані вище порівняння погруповані за класифікацією Єфімова та Ясинецької. Семантична структура елементів порівняння *seem* та *as if* така, що вони свідчать лише про незначну схожість. Проте сполучники *as* і *like* категоричніші і проводять прямішу аналогію між двома об'єктами [0,168].

З метою представити одне і те ж явище у різних аспектах та варіаціях, а також уникнути монотонності та стилістичної спотвореності автори текстів пісень, що нами досліджуються, використовують такі фігури тотожності як **синоніми**. Вони не лише збагачують мову твору, зокрема пісні, а й надають їй експресивності та якнайточніше передають думки та ідеї автора. Оскільки ми розглядаємо пісенні тексти на любовну тематику, то відповідно знаходимо тут групу синонімів з домінантом *to love*. Це такі дієслова як:

to adore, to cherish, to hold dear, to treasure, to be fond of, to be in love, to fall in love, to be crazy about, to fancy, to have a crush on.

Тексти пісень гурту багаті на звертання до коханої дівчини. Якщо розглядати її як центральну особу, ліричну героїню усіх пісень, то з даних звертань можна скласти синонімічний ряд:

you, ma belle, baby, love, girl, darling, little child, honey.

Усі ці слова звертання підкреслюють глибокі почуття кохання до дівчини, яка оспівується, та виражають сильний ступінь емоційної насиченості висловлювання. Проте не у всіх піснях виконавець звертається безпосередньо до об'єкта свого кохання. У 24% проаналізованих нами пісенних текстів автор розповідає про кохану, називаючи її займенником третьої особи однини *she*.

Детально проаналізувавши тексти пісень щодо наявності у них фігур контрасту, ми цілком впевнено можемо сказати, що вони представлені у піснях таким явищем як **антитеза**. Наприклад, у реченні *I don't want you, but I need you* (Beatles, "You Really Got A Hold On Me") наявним є зіткнення двох протилежних душевних станів автора. Вживання у художньому тексті антитези підсилює експресивну значимість висловлювання.

У текстах ми зіткнулися із зіставленням певних мовних одиниць у послідовності поступового наростання їх смислового чи емоційного значення - із **кульмінацією**:

There is a place, where I can go,

When I feel low, when I feel blue (Beatles, "There's A Place").

Емоційну кульмінацію тут створюють синонімічні слова *low* і *blue*, що мають емотивне значення.

Кульмінація є фігурою невідповідності. До цих фігур належить також таке явище як **зевгма**, коли основне слово стоїть у тому самому граматичному, але іншому семантичному відношенні до прилеглих слів. Наприклад,

I will return, yes I will return,

I will come back for the honey and you (Beatles, "A Taste Of Honey").

Як бачимо, автор має на меті повернутись заради кохання та меду, що є не зовсім сумісними речами.

Значну логічну, емоційну та експресивну інформацію у вираз, не беручи до уваги лексичне значення складових речення, вносять лексико-синтаксичні стилістичні засоби. Саме одним із таких засобів є повтор, який особливо широко використовується авторами пісень для вираження своїх емоцій та емотивного впливу на свідомість слухача. Усі повтори у піснях ми розглядали згідно з місцем, яке повторювані частини займають у реченні (класифікація Єфімова та Ясинецької):

1) послідовний контактний повтор частин речення і окремих речень;

2) анафора – повтор початку двох або більше послідовних речень чи їх частин;

3) епіфора – повторюваний елемент знаходиться у кінці кожної послідовної синтаксичної структури;

4) обрамлення – повтор початку речення у кінці цього речення:

Повтор широко використовується в емоційному мовленні. Він є тим синтаксичним засобом, який вказує на напругу, переляк, схвилювання, розгубленість, жах, роздратування, огиду, замилювання, захоплення та інші емоції, які властиві мовцю в момент мовлення [5,137], так як, наприклад у нижче наведеному прикладі мовець переживає невимовне бажання бути коханим:

Tell me that you love me baby,

Like no other can,

Love you like no other baby,

Like no other can.

I wanna be your man,

I wanna be your man (Beatles, "I Wanna Be Your Man").

Проте І. В. Арнольд визначає повтор як "деяке цілеспрямоване відхилення від нейтральної синтаксичної норми". На думку автора, слово не дорівнює самому собі в емоційно-експресивному відношенні, якщо воно повторено декілька разів [0,34].

Вибуки, а також звертання, про які ми вже згадували вище, автори текстів пісень також часто вживають у висловлюванні для вираження сильного ступеня емоційної насиченості. Наприклад:

When you say she's looking good

She acts as if it's understood, she's cool, ooh, ooh, ooh.

Ah, girl, girl, girl (Beatles, "Girl").

Мова текстів пісень багата на розмовну лексику, зокрема колоквіалізми – слова та вирази, які використовуються у неофіційній мові, але є прийнятними у ввічливій розмові чи діловому листуванні. Найпоширенішим з них у досліджуваних нами текстах пісень є скорочення, а точніше злиття двох слів у одне. Проаналізувавши 10 текстів пісень із досліджуваних нами та підрахувавши частоту вживання у них скорочень, слід зазначити, що найуживанішими є наступні: *it's = it is* (17), *I'll = I will* (15), *can't = cannot* (9), *I'm = I am* (9). Поряд із поданими вище значну кількість становлять також такі скорочення як *don't = do not*, *'cause = because*, *'till = until*, *I've = I have* та ін.

Як і будь-який художній твір, пісенні тексти багаті на фразеологічні одиниці, зокрема на **фраземи** та **ідіоми**. Ось деякі з прикладів ідіом, що були знайдені нами у досліджуваних текстах пісень:

She said you hurt her so she almost lost her mind (Beatles, "She Loves You").

Ідіоматичний вираз *lost her mind* означає стати психічно хворим. В українській мові ми маємо відповідник *з'їхати з глузду*, що є подібним за складовими частинами з англійським.

If you need a shoulder to cry on I hope it will be mine.

Call me tonight, and I'll come to you (Beatles, "Any Time At All").

Ця ідіома певною мірою є метонімічною, так як поняття особи, яка готова вислухати усі твої проблеми та поспівчувати заміщується поняттям частини тіла цієї особи – її плечем, на якому можна поплакатися.

Отже, у досліджуваних нами текстах пісень групи "Beatles" ми прослідкували вживання певних засобів вираження та лексико-стилістичних прийомів, які сприяють інтенсифікації та піднесенню вираженого висловлювання. Серед них такі фігури заміщення як гіпербола, мейозис, метафора та її різновиди. Усі вони вжиті для вираження автором своїх емоцій та емотивного впливу на свідомість слухача. Також знаходимо у текстах пісень і фігури комбінації. Вони надають текстам різнобарв'я, викликають у слухача уяву та підсилюють його інтерес. Характерними для текстів пісень групи "Beatles" є такі прийоми як повтор, скорочення та ідіома. Зокрема повтор та скорочення можна одразу помітити, не проводячи детального аналізу. Вони надають пісням емоційного забарвлення та логічного виділення. Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що мова текстів пісень британської групи "Beatles" є дуже емоційною, експресивною та колоритною завдяки вживанню в ній великої кількості досліджених нами лексичних та

стилістичних засобів. Недаремно мова "Beatles" вважається прикладом класичної англійської мови.

References

- [1] Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка: (Стилистика декоративная). – М.: Просвещение, 1990. – 301 с.
- [2] Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури: Підручник/ За наук. ред. О.Галича. – К.: Либідь, 2005. – 488 с.
- [3] Гальперин И. Р. Стилистика англ. языка. Учебник. – 3-е изд. – М.: Высш. школа, 1981. – 334 с.
- [4] Єфімов Л. П., Ясінецька О. А. Стилистика англійської мови і дискурсивний аналіз. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 240 с.
- [5] Скрєбнев Ю.М. Основы стилистики англ. языка: Учебник для ин-тов и фак. иностр. яз./Ю. М. Скрєбнев. – 2-е изд., испр. – М.: ООО "Издательство Астрель", 2003. – 221с.

Фраземи та чужомовні слова як засіб евфемізації мовлення

Наталія Дрівко

Кафедра української мови, Національний університет "Львівська політехніка", УКРАЇНА, м.Львів, вул.С.Бандери, 12,
E-mail: mur_vas@ukr.net

Загальновідомо, що наука й техніка — неодмінна умова виживання людства, але хибно думати, що технічні й наукові інновації ХХІ століття розв'яжуть проблеми збереження довкілля чи мирного співіснування людей. Успішний розв'язок цих питань можливий, мабуть, за головної умови — усвідомлення, що єдиним життєдайним паливом для всього живого залишається любов. І якщо в основі комунікативного процесу є це почуття, то конструктивність діалогу на рівні мовців, колективу чи громади в цілому — очевидна. Зорієнтованість на позитивне сприйняття один одного, зокрема доброзичливість, шанобливе ставлення до співбесідника і почуття власної гідності, як основні етнопсихологічні риси українців, спонукає нас до вибору певних мовних засобів. Щоб слово не було причиною людських страждань, використовують слова-замінники, своєрідні синонімічні відповідники, що окреслюють табуїстичні поняття або ж заступають з певних міркувань слова, небажані, непристойні [1]. Такі "пом'якшені" вислови називають словом грецького походження — евфемізмами. Вони дають можливість мовцеві висловити те, що він вважає за доцільне, але у формі, прийнятній для співрозмовника.

Це ефективний засіб етикетного спілкування, тому що як сказати часом не менш важливо, ніж що сказати [2]. За приклад може слугувати легенда. Перед походом захотів султан поспілкуватися з віщунами і почув від них: «Вельмишановний, Ти доживеш до смерті всіх своїх родичів» і «Вельмишановний, Аллах подарував тобі довге життя: ти переживеш усіх своїх

родичів». Хоч інформація однакова, але мовленнєва форма різна. А отже, першому віщунові — смерть, а другому — винагорода. Евфемізмами до прокльонів є псевдопрокльони: «А щоб тебе хліб обсів!», «А щоб тебе качка копнула!», «А щоб тобі голову потилицею назад повернуло!». Такі вислови дозволяють зняти емоційну напругу, не завдаючи шкоди адресатові.

Доречним є використання стійких словосполучень у ролі евфемізмів для характеристики людини та її поведінки. Фраземи рятують ситуацію, коли добираєш заміники до слова дурень: загубилися ключі від розуму, розсохлись обручі, повискакували клепки, нема лою під чуприною, з-за рогу мішком прибитий; коли бракує хисту, здібностей: нема кебети, не хапає зірок з неба.

Використання евфемізмів зумовлене ще й соціопсихологічним чинником, що виявляється у заміні назв соціально неprestижних професій з метою їх облагородження: оператор машинного доїння замість доярка, техпрацівниця замість прибиральниці, консьерж(-ка) в елітних багатоповерхівках замість наглядч(-ка)/двірник, різнороб замість чорнороб. Якщо корекція назв професій для більшості зрозуміла, то заміна назв установ не має серйозних підстав. Це більше нагадує сліпе мавпування чужої традиції: «української за абеткою, але неукраїнської за духом» [3], бо Ради тепер витлумачені адміністраціями, а відділи стали департаментами, училища — коледжами, а лиху славу завконтори подають як низький рейтинг менеджера офісу.